

Сергій ПАВЛЕНКО:
«Матеріали до історії,
етнографії Чернігово-Сіверщини»

Сергій Олександрович Павленко – відомий чернігівський журналіст, історик, редактор історико-краєзнавчого журналу «Сіверянський літопис». Він готує до видання свою нову книгу «Матеріали до історії, етнографії Чернігово-Сіверщини». Статті з неї він люб'язно надав для публікації нашій газеті. Вказуються дати, коли написано ці тексти.

На «кукурузнику» – до США!

Чи можна долетіти на «кукурузнику» з Чернігова до США? Здається, подібне уявити дуже важко. Адже «роботяга» АН-2 має невеличку максимальну швидкість 180 кілометрів на годину, він добре рекомендував себе лише при розпльованні отрутохімікатів, добрив на полях, перевезенні пасажирів на місцевих авіалініях. Але... виявляється, у 1992 році такий безпрецедентний міжконтинентальний переліт був справді здійснений чернігівськими пілотами.



Подорожі про це можна було дізнатися на презентації в обласній бібліотеці щойно виданої книги льотчика Петра Невоїт. «Крижані переліт» – захоплююча оповідь про те, як він з товаришами через фінансову скруту Чернігівського об'єднаного авіазагону наважилися на авантюру з продажем літака за 25 тисяч доларів в Америку. Саме зі США надійшла така пропозиція. Для того, щоб здійснити цю торгову операцію, треба було перегнати туди літак. А це небагато-на мало майже 17 тисяч кілометрів!

Незважаючи на таку значну відстань, великий ризик загибелі, чернігівські пілоти вирішили спробувати заробити для усього колективу авіаторів ці на той час дуже великі гроші. За них вони мали добудувати 40-квартирний будинок.

При цьому також хотілося довести собі, що такий переліт мені теж під силу, – каже автор, який звалив тоді на свої плечі всі питання його організації. Торговий центр «Дружба» за рекламу на фіззеляжі дав чотири ящики горілки, а також макарони, тушонку, вершкового та рослинного масла. Взяти також кілька мішків картоплі. В училищі льотчиків дістали каністру зі спиртом. Авіатори дуже розраховували, що за це «пальне» отримають бензин на аеродромах. І справді – тодішня дефіцитна «валюта» виручила їх не раз. Репортер однієї з американських газет зрозумів це пояснення пілотів навіть буквально: він написав, що АН-2 заправляють горілкою.

Екстремали вирішили летіти північними широтами Росії. Стартувавши 4 березня з Чернігівського аеропорту, невдовзі були в Тулі, а потім у Чебоксарах. Далі політ тривав до Котласу і на Печорі, мис Кам'яний.

Якби ми дотримували-

ся усіх інструкцій, то далі Тули б не долетіли, – зазначає П. Невоїт. – З мису Кам'яний, до якого, до речі, долетіли на останніх краплинах бензину, не могли отримати «добро» від інших аеропортів. Не приймали через негоду Дудинка, Норильськ. Але ми боялися, що так можемо просидіти і тиждень, і місяць. А тому ризикнули злетіти. На жаль, сподівання на кращі погодні умови не оправдалися. А залетіли так, що назад уже було пізно повертатися. Не вистачило бензину. Нам порадили летіти на аеродром місцевих повітряних ліній Караул. Але де він? Була ніч. І тут нам пощастило. Наші переговори почув пілот вертольота, що пролітав десь поряд. Він і підказав нам летіти вгору кілометрів за 180 і шукати високу кручу над Єнісеєм. Однак вночі її не розгледіш. Зрештою виручив начальників порту, який увімкнув приводну радіостанцію. Він повідомив, що запалив на льодовому аеродромі два вогні. Ми їх і помітили. Причому, коли сіли, зрозуміли, що бензин практично закінчився.

Подібні пригоди траплялися й далі. На Чокурдасі військової не давали бензину доти, поки чернігівці не виставили своє «пальне». З цього аеродрому полетіли вночі і мало не розбилися: у повітрі зупинився мотор. Його «оживили» лише перед самою землею! Потім були Хатанге, Черський. В останньому за бензин поміняли лижі.

Зрештою 17 березня, пролетівши близько 10 тисяч кілометрів, чернігівці опинилися в Бухті Провидіння, на краю Землі.

У день, коли надали дозвіл летіти на Аляску, негодило. Але хлопці з Чернігова, попри це, наважилися злетіти. Йшов сніг. Почалося обледеніння крил. Та через кілька хвилин над Беринговою протокою з'явилася рятівне сонце. Невдовзі авіатори долетіли до американського містечка Ном на Алясці.

Однак випробування на цьому не закінчилися. При перельоті з Аляски до «великої» Америки, між скелями та океаном знову почалося обледеніння. Літак почав падати з висоти 4000 метрів. Усі приготувалися до найстрашнішого. Але з ними був Бог. Бо унизу біля води подих тепло повітря розтопив крижини.

7 травня Петро Невоїт з товаришами прибули до Мьюрфісборо, де урочисто вручили ключі новому господарю АН-2 Стіву Савіру. За отримані гроші чернігівські авіатори невдовзі добудували багатопверхівку.

Фото автора

18 листопада 2010

Календар січня-лютого

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Короленка видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області» – на 2021 рік. Укладачі: Л. В. Студьонова, І. Я. Каганова, О. В. Дорохова. Відп. за вип: І. М. Аліференко.

Друкуємо січневу і лютеву частини календаря.

Січень

1 – на хуторі Мотронівка Борзнянського повіту (нині у складі с. Оленівка) народився Василь Михайлович Білозерський (1826–1899) – громадсько-політичний і культурний діяч, брат письменниці Ганни Барвінок. Редактор першого щомісячного українського журналу «Основа». Похований у Мотронівці.

1 – в с. Рогощі Чернігівського р-ну народився Петро Кирилович Омельченко (1941–1998) – співак, соліст обласної філармонії, заслужений артист України, лауреат премії імені М. Коцюбинського.

3 – в с. Волосківці Менського р-ну народився Віталій Миколайович Троцький (1836–1901) – воєначальник і державний діяч, генерал, командувач військ Віленського військового округу, Віленський, Ковенський і Гродненський генерал-губернатор. Похований у родинному маєтку.

5 – 70 років від дня народження Володимира Олександровича Дятлова (1951) – доктора історичних наук, професора, проректора з наукової роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Шевченка. Народився в с. Бучки Новгород-Сіверського р-ну.

12 – в с. Княжичі Глухівського повіту Чернігівської губ. (нині Сумської обл.) народився Петро Іванович Смолічев (1891–1947?) – історик і археолог, дослідник давньоруського курганного могильника у с. Шестовиця Чернігівського р-ну. Репресований. В адміністративному порядку був висланий до Середньої Азії.

13 – в с. Людкове Новозибківського повіту Чернігівської губ. народився Петро Якович Армашевський (1851–1919) – геолог, мінералог. Склад геологічні карти Чернігівщини. Закінчив Чернігівську класичну гімназію. По лінії матері рідний племінник історика О. М. Лазаревського. Зааре-

штований Київським губернським ЧК і розстріляний.

14 – у Чернігові (за іншими даними у с. Держанівка Носівського р-ну) народився Анатолій Наумович Рибаків (1911–1998) – російський письменник, автор відомих творів «Кортик», «Діти Арбата», «Важкий пісок».

23 – в с. Стольне Менського р-ну народився Іван Васильович Сподаренко (1931–2009) – український журналіст і політик, Герой України.

24 – в с. Хрінівка Городнянського р-ну народився Іван Петрович Дудко (1926–2014) – журналіст і краєзнавець, автор багатьох статей і книг краєзнавчого змісту. Мешкав у Городні, працював у райгазеті.

27 – в с. Піски Бобровицького р-ну народився Павло Григорович Тичина (1891–1967) – поет, державний діяч, лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка.

28 – в с. Старі Яриловичі Ріпкинського р-ну народився Петро Михайлович Добровольський (1871–1910) – історик, краєзнавець, керуючий справами Чернігівської губерньської вченої архівної комісії, автор праць з історії Чернігівщини. Похований у Чернігові біля Воскресенської церкви.

Січень – в Чернігові народився Дмитро Михайлович Тась (Могилянський) (1901–1938) – письменник, журналіст. Син прозаїка та публіциста М. М. Могилянського. Заарештований НКВС. Страчений у в'язниці Москвської обл.

Лютий

2 – в с. Морівськ Козелецького р-ну народився Григорій Федорович Пономаренко (1921–1996) – композитор, народний артист СРСР, автор ряду відомих пісень. З 1972 року проживав на Кубані.

3 – 80 років від дня народження Ангеліни Олександрівни Стриги (1941) – викладачка Чернігівського музичного коледжу імені Л. Ревуцького, лауреата премії імені М. Коцюбинського, заслуженого працівника культури України.

5 – 70 років від дня народження Олександра Борисовича Коваленка – кандидата історичних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України, директора Начально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Шевченка, одного з фундаторів



Чернігівської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців. Народився у Чернігові.

18 – в с. Олешня Ріпкинського р-ну народилася Софія Федорівна Русова (1856–1940) – засновниця вітчизняної дошкільної педагогіки, громадський і політичний діяч. У 70-х і 90-х рр. XIX ст. жила в Чернігові. Одна із фундаторок громадської бібліотеки в Чернігові (1877). Померла і похована в Празі.

22 – в м. Почеп Мглинського повіту Чернігівської губ. народився Олександр Михайлович Жемчужников (1821–1908) – поет. Разом із братом Володимиром і двоюрідним братом Олександром Толстим долучився до створення літературного образу Козьми Пруткова. Його мати, княгиня О. О. Перовська – позашлюбна донька О. К. Розумовського, сина українського гетьмана К. Г. Розумовського.

22 – в Чернігові народилася Світлана Василівна Ключник (1936–2017) – мистецтвознавець, перший директор (1983) Чернігівського художнього музею імені Г. Галагана.

24 – народився Флоріан Абрамович Коцюбинський (1921–1991) – скульптор, заслужений діяч мистецтв України, онук М. М. Коцюбинського.

25 – в Ніжині народилася Милиця Василівна Нечкіна (1901–1985) – історик, академік АН СРСР. Похована в Москві.

27 – в Глухові Чернігівської губ. (нині Сумської обл.) народився Ілля Андрійович Безбородько (1756–1815) – український шляхтич, граф, сенатор Російської імперії, дійсний таємний радник. Пожертвував на заснування Ніжинської гімназії вищих наук будинок із садом, а також видав з цією метою 210 тис. крб., призначених його братом О. А. Безбородьком для благодійних справ. Гімназія носила ім'я князя Безбородька.

27 – народився Микола Миколайович Ге (1831–1894) – російський і український художник. Жив і працював на хуторі Іванівський, нині с. Шевченка Бахмацького р-ну. Похований на околиці хутора.

Новий номер журналу «Сіверянський літопис»



Всеукраїнський науковий журнал

У передноворіччя вийшов № 6 за 2020 рік історико-краєзнавчого журналу «Сіверянський літопис», що вже 25 років виходить у Чернігові. Беззмінний редактор журналу – відомий чернігівський історик, журналіст Сергій Павленко. Номер можна читати на сайті журналу:

http://www.sivertopis.com.ua/arh/2020/siver_06_20.pdf

Ось зміст цього номера по рубриках.

У глибокій віці

Мицик Ю. Відомості про Сіверщину в неопублікованих листах гетьмана Івана Самойловича до полковника Іллі Новоцького.

Історія міст і сіл

Шара Л. Наповнення бюджету м. Чернігова (1871–1917 рр.).

Церковна старовина

Бугера І. Західноєвропейські гра-

тури як зразок для настінних розписів XIX ст. чернігівського Троїцького собору.

Мовою документів

Листи гетьмана І. Мазепи та до нього (з польської переклав Олександр Ляшев).

Морозова А. Посаг представниці козацької старшини Гетьманщини (на прикладі Є. В. Комаровської).

Розвідки

Шекун В. С. Д. Ніс і Південно-західний відділ Російського географічного товариства.

Батуріна С. Образ поляків і Польщі в українських шкільних підручниках.

Діптан І. Іван Лисак-Рудницький про українське націєтворення в європейському контексті.

Боровик А. Історія створення професійної освіти у Російській імперії та провідних державах світу на сторінках «Народної енциклопедії».

Літературознавчі студії

Федорук О. Образ заповорожця Кирила Тура і житійна література (із коментаря до роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада»).

Штейнбрук Ф. Грайливо-епатажне «простопрокування» у майже одному йменному уривку Олеса Ульяновка.

Максимчук О. Присвячені Петру Могилі різдвяні вірші Лазаря Барановича в парадигмі барокової творчості.

Дослідницькі нотатки

Гузь Б. Родовід отамана Євгена Ангела.

Студьонова Л. Репресивна діяльність особливих відділів НКВС військових частин Червоної Армії та військових трибуналів у період від літа 1941, 1942 до осені 1943 рр. За матеріалами архівів УСБУ в Чернігівській області та Державного архіву Чернігівської області.

Рецензії. Огляди. Анотації

Гордієнко Д. Горобець Віктор. Гетьман Руїни. Іван Брюховецький та Москва. (К., Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2017)

Гетьман Брюховецький. Життя у славі, владі та ганьбі. (К., Парлам. вид., 2019).

Демченко Т. Горох М. Золото – державі! Торсін у радянській Україні, 1931–1935. (Київ: HREC HRESS, 2020.)

Каранда М. Ну що б, здавалося, слова... Збірка літературних творів викладачів і студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Шевченка. (Чернігів: SCRIPTORIUM, НУЧК імені Т. Шевченка, 2018).